

SONSUZLUK ve BİR GÜNLÜK

Petros Markaris

Çeviren: Anna Maria Aslanoğlu

ιστός

istos

TÜRKÇE BASKIYA ÖNSÖZ

Elinizdeki günlük daimi bir anlaşmazlığın ürünüdür. Yeni bir senaryoya başlarken, her defasında Angelopulos bana “Hatırlar mısın, önceki senaryoda da böyle çalışmıştık” derdi, ben de “Yanlışın var” diye cevap verirdim; “Öyle çalışmamıştık, başka türlü çalışmıştık.”

Cevabı her seferinde aynıydı: “Yaşlandıkça unutmaya başlıyorsun!”

“Sen benden büyüksün. Asıl sen unutuyorsun.”

Her yeni işe koyulurken bu diyalog tekrarlanırdı.

Sonsuzluk'un senaryosunu konuşmak için bulduğumuzda ona “Bak, artık tartışmalarımıza bir son vereceğim. İleride kafadan sallamaman için bu sefer günlük tutacağım” dedim.

Bana cevap vermedi, ama belli ki fikir hoşuna gitmişti, çünkü her mesaimizin ardından “Günlüğe yazmayı unutma!” diyordu.

“Yahu bu benim fikrimdi. Şimdi bana akıl verme” diye isyan ediyordum sürekli.

İşte elinizde tuttuğunuz bu küçük günlüğün hikâyesi bundan ibarettir demek isterdim. Ama bu kadar değil; bu günlük, aynı kuşağa mensup, aynı siyasi görüşlere ancak tamamıyla farklı karakter yapılarına sahip iki insanın 40 yıllık dostluğunun ve ilişkisinin tasviridir. “Günlüğün” satırlarını şimdi yeniden –Türkçe olarak– okurken, Theo Angelopulos’un vefatının benim için nasıl büyük bir yitim olduğunu bir kez daha anlıyorum.

Theo’yla işbirliği ne kolay olarak tarif edilebilir, ne de uyumlu. Çoğu zaman günler hatta haftalar boyunca süren tartışmalarımız oluyordu.

Film yönetmenleriyle ilgili en büyük sorunlardan biri, bir fikre sonuna kadar saplandıklarında bunu asla değiştirmek istememeleridir. Bir şeyi değiştirmek için öneri getirdiğin anda, ilk tepkileri daima “Hayır, ben böyle hayal etmedim” olur.

Sonunda derin bir çaresizlikle kıvrınır, yönetmene şunu söylersin: “Madem öyle, nasıl hayal ettiysen öyle çek de beni rahat bırak o zaman!”

Theo tamamen farklıydı. Çıksız kaldığımız zamanlarda senaryo üzerindeki işimize ara verip, çözüm bulmaya çalışırdık. Birkaç gün sonra beni arar ve

her seferinde aynı cümleyi tekrar ederdi: “Hâlâ seninle aynı fikirde olmamayı sürdürüyorum, ama aklıma başka bir fikir geldi.”

Belki de Theo Angelopulos’a dair aklımda en çok yer eden şey budur: her tür zorluğu yepyeni bir fikirle aşabilecek bir yeteneği vardı.

Hayata veda etmeden birkaç ay önce, birlikte çalışma yöntemimize dair bir söyleşi yapmamız için Venedik’e davet edilmiştik.

Orada Theo şöyle demişti: “Petro benim için olmazsa olmaz biri, çünkü etrafımda açık açık fikrini söyleyen ve ben ne kadar kızsam da bu konuda ısrarcı davranan tek kişi o.”

Bense şunları söylemiştim: “Theo yıllardır kendisinden sinemaya dair hiçbir şey öğrenmedim diye her zaman beni suçlar. Bu kesinlikle doğru değil. Yeni bir romana başladığımda, kafamda çok genel bir hikâye olur. Daha fazlasına ihtiyaç duymam. Yazdıkça detayları oluştururum. Ama başlayabilmek için bir imgeye ihtiyacım vardır. Bu da sinemadan bana yadigâr. Tıpkı yönetmenin ihtiyaç duyduğu başlangıç planı gibidir benim için bu ilk imge. Ayrıca romanlarımı dikkatle okuyan bir okur, kitaptaki bölümlerin edebi anlamda bölümler değil, tek plan çekilmiş sahneler gibi olduklarını fark edecektir. Bunları da Angelopulos’tan öğrendim.”

Okur, bu önsözdeki ziyadesiyle şahsi üslubumu bağışlayacaktır diye umuyorum. Arkadaşımı çok özlüyorum.

Petros Markaris
Atina, 2013

ÖNSÖZ

Eski ve defalarca tekrar edilen bir soru.

Bir fikir, bir film fikri nasıl doğar?

Bir fikrin yol kenarındaki bir ağaca bakarken akıllarına geldiğini iddia edenler hem doğru söylüyorlardır hem de yalan...

Öylesine, nedensizce volta atarken, hiçbir zorunluluğun olmadığı bir anda o kişinin, o ağaca bakmak için durduğu düşünüldüğünde, evet söylenen doğrudur. Ancak sadece ağacın şekli, rengi, gövdesinde bulunan eski bir yara izi kişiyi bir fikre yöneltmez.

İşte tam bu noktada, bu iddiadaki yalan ortaya çıkar: günlerce, aylarca, belki de yıllarca gizliden gizliye, derinlerde bir yerde işlemekte olan tefekkür mekanizmaları, uzun zaman önce yolda yürürken kulağa çalınmış yahut bir kitapta okunmuş cümleler, gazetelerdeki önemsiz bazı haberler, herkesin imgeler deposunun derinliklerinde bulunan narkozlu ya da uyumakta olan imgeler arasından süzülüp gelen bir fikrin o ağaca bakmak için durduğu anda –tam da o anda– kişinin aklına düşmesi. O an, ifade edilmemiş olanla yaşanan beklenmedik ve imtiyazlı bir karşılaşmadır.

Ağacın hiçbir rolü yoktu. O tamamen masum.

Doğru ile yalana dair bu bakış açısını rehber aldığım da birinci adım olarak, *Leyleğin Geciken Adımı*'ndaki nehirde düğün sahnesi fikrinin, Broadway'den Bronx'a doğru seyahat ettiğim otobüste doğduğunu söyleyebilirim. 1987'nin o tuhaf ilkbaharında, tam da Harlem'in içinden geçerken.

Peki unutulmuş ve tekrarlar sonucunda tamamen dönüşmüş olan ve neredeyse tanınmaz hale gelen ilk imge neydi?

Ve niçin o anda bu fikre denk geldim?

Belki de '58 yılı gazetelerinden bir not.

Bu not pekâlâ, bir çobanın, Giri'ten birkaç kulaç uzakta bulunan küçük bir adanın arka tarafında, Libya'ya doğru bakan bir yere gömülme hikâyesi olabilirdi. Kış mevsimi, vahşi bir deniz, etrafta hiçbir tekne yokken, gömülme bekleyen ölü bir çobanın hikâyesi.

Hikâyede, Girit'teki en yakın köyün papazına işaretlerle haber verilir. Papaz gelir, rüzgârda uçuşan kara cübbesiyle bir kayaya çıkar, ayini denize doğru okur ve karşısında, küçük adada bulunan çobanlar da ölüyü gömerler.

Peki bu kadar mıydı? Yoksa başka bir şey var mıydı?

Otobüsün camından o sırada gördüklerimi (büyülü ve aynı zamanda korkutucu akşamüstü güneşi altındaki Harlem'i) kesintiye uğratıp, iki ülke arasında sınır oluşturan, bir kıyısında gelinin beyaz renkli figürü, karşı kıyısında ise damadınki olan bir ırmağın büyüleyici görüntüsü olarak (sinyallerin karışmasıyla aniden televizyon izlerken araya başka bir kanalın girmesi gibi) araya giren, sessizce ama büyük bir kararlılıkla o anda tamamlanan çağrışım hangisiydi?

Bir senaryo yazmaya koyulmadan önceki dönem, çeşitli değişkenleri olan, görünürde bahanesiz duyarlılıklarla şekillenen 'nemli bir dönem'dir. Dalgınlık ve hazırlıklılık arasında dalgalanmalarla bir çifte yaşam dönemi. Benliğinin gürültülü yanı her zamanki gibi gündelik yaşamını sürdürür; halbuki sessiz yanı gizlice çalışmakta, biriktirmekte, olgunlaştırmakta ve alakasız bir saatte gündelik hayatın tüm perdelerini inanılmaz bir kolaylıkla yırtarak günyüzüne çıkacak olan , henüz tesadüf edilmemiş malzemelerin hammaddesini oluşturduğu kurgusunu örmektedir.

Bir film fikrinin bir ağaca bakarken doğduğunu söyleyen kimse doğruyu söylemektedir.

Theo Angelopoulos